

16 ŞUBAT
1946
CUMARTESİ

Sayı: 5

15 Kuruş

Bu Sayıda:

Suçlara karşı mücadele lüzumu karşısındayız.

En Korkunç içtimaî Trajedi: S U Ç

YÜZ YILLARCA DEĞİŞMİYEN ŞARTLARA BAĞLI KALMIŞ VE DOLAYISİYLE BİR GÖRENEK HALİNE GELMİŞ OLAN ÖYLE SUÇ NEVİLERİ VARDIR Kİ, CEMİYETİ BUNLARDAN KORUMAK İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER, SANILDIĞINDAN DAHA ÇEŞİTLİ VE KARIŞIK BİR İÇTİMAİ MESELE OLAN SUÇ PROBLEMİNİN TAMAMİLE ÇÖZÜLMESİNE BAĞLIDIR.

Yazan:
ESAT ADİL

SON haftaların salgın halini alan öldürme vak'aları karşısında o kadar çok şey yazıldı ki, hepimiz bütün bu fikir hareketlerinin ardında büyük ve ilmî bir mücadele teşkilâtının kuruluş haberlerinin yayınlanacağını sandık.

Ne krimnoloji enstitülerimizin ne de ilgili resmi çevrelerinin suçları önleyi müsbet tedbirlere baş vurduklarına dair hiç bir şey işitmedik. Diğer taraftan, benzerleri ceza evlerini dolduran canilere "muhterem katil„ diyenler, mücrimleri bir kahraman gibi alkışlayanlar, cürüm pisikolojisini izah iddiasile maskelenüp sansasyonel makaleleri yayınlayanlar görüldü.

Bazı gazetelerin bu hadiseleri nasıl bir satış ve istismar vesilesi haline getirdiklerine esefle şahit olduk. Maktüllerin cesedleri önünde diz çökenlerin ıztırabı unutulup, katillerin, Hollivut yıldızları gibi çeşitli resimleri basıldı ve hayatlarına dair en mühim milli hadiselere tahsis edilen sütunlardan fazla sütünlar ayrıldı.

Ayni sosyal ve pisiklojik şartlar içinde bulunanlar bu yazıları okuduktan sonra, kendilerinin de ne yapmaları lâzım geleceğini, öğrendiler ve birbiri ardı sıra tabancalarını, bıçaklarını kana buladılar.

Unutmamalıdır ki, mücrimler arasında çocuklar ve maymunlar gibi gördüklerini ve işittiklerini aynen taklit eden bir çok zayıf iradeli, görenek veya acaip bir marazi şöhret düşkünü olanlar pek çoktur; tabiî intihar vak'alarını taklit eden mariz insanlar gibi.

Meselâ karısı tarafından aldatıldığını fark eden ve bunun ıztırabı içinde kıvranan ve karısını cezalandırmak için kanun yollarına baş vurmak üzere olan bir koca, o gün eline aldığı bir gazete de kendisinbenzeyen sebeplerden dolayı birinin hem karısını, hem aşıkını öldürdüğini, ertesi günü yine bu katilin günün en büyük adamı gibi gazete sütunlarında yer aldığını, beş on gün sonra ise mahkeme salonlarında mukaddes bir vazife işlemiş adam kılığına sokulduğunu ve hatta alkışlandığını görüyor, işitiyor.

Bu şiddetli telkinlerin altında birdenbire karar değiştirerek karısının mukadderatını kanuna değil, tabancasına havale ediyor ve buna benzer hadiseler birbiri ardınca sıralanıp gidiyor.

Tam dokuz yıl on binlerce katil üzerinde yaptığım tetkikler bana şunu öğretmiştir ki, sebep ve amilleri - ya doğrudan doğruya veya bilvasıta - içtimai olmayan bir tek suç bile mevcut değildir. Yüz yıllarca yıl değişmiyen şartlara bağlı kalmış ve dolayisile bir görenek haline gelmiş olan öyle suç nevileri vardır ki, cemiyeti bunlardan korumak için gereken tedbirler sanıldığından çok daha çeşitli ve karışık bir içtimai mesele olan suç promblemin tamamile çözülmesine bağlıdır.

"GÜN„ okuyucularına bu içtimai problemin nasıl çözülebileceğini, suçların önlenmesi veya azaltılması yolunda girişilmesi gereken mucadelenin nasıl teşkilâtlandırılacağını iyi den iyiye anlatabilmem için uzun sürecek bir makale serisi hazırlamam icap etmektedir.

Aynı zamanda cemiyetin esaslı bir tenkidini de ihtiva edecek olan bu makaleler, suç meselesinin nasıl büyük, vahim bir mesele olduğunu, milli dayalarımız safında bunun ne mühim bir yer işgal ettiğini de okuyucularıma anlatmış olacaktır.

"GÜN„ ün gelecek sayısından itibaren, hem Türkiyedeki suçların çeşitleri ve sebepleri, hem suçların maniyeti, korunma ve önlenme çareleri üzerinde düşündüklerimizi ve bildiklerimizi yayınlamaya başlamak suretiyle bu içtimai trajedinin sanıldığından çok daha korkunç olduğunu izaha çalışacağız.

Mümtaz Yenerin bir Kompozisyonu

Haftanın Kültür Hareketleri

san'atkâr mithat Fenmen'in konseri

Geçen sene şehrimizde verdiği konserlerle İstanbul halkını teshir eden Ankara Devlet Konservatuarı piyano profesörlerinden Mithat Fenmen ayını yirmi birinde saat 18,30 da Saray sineması salonunda bir resital verecektir. Bu r sital için ustad bilhassa zen in bir program ha ırlamıştır. Bach, Beethoven, Brahms, Gabriel Faure, Debussy ve Chopin'den seçilmiş güzel eserleri o akşam Fenmenin sihirli parmaklarından dinlemek kabil olacaktır.

Erses Tango-Swing orkestrası

Orkestra Kadıköy opera sinemasındaki büyük müvaffakiyetinden sonra tango, swing ve hafif sololarından mürekkep ikinci konşerini 6 martta verecektir.

Edebiyat Fakültesi

Ünivesite Edebiyat fakültesi talebeleri bu mevsim içinde temsil edecekleri bir piyesin hazırlıklarına başlamışlardır. Talebeler temsil için, son senelerin en büyük İngiliz edibleri inden bir, belki de bi incisi olan Somerset Maugham'ın «Ekmek Elden» adlı eseri..i seçmişlerdir «Ekmek Elden»... bir yandan iki nesil arasındaki görüş ayrılıklarını belirten diğer taraftan geçen harbi görmüş orta yaşlı bir insanın cemiyet hayatı karşısındaki aksülamelini canlı bir surette yaşatan çok kuvvetli bir eserdir. Temsilinde, oynayacak piyes kadar kuvvetli olması nı istiyen talebelerin ricası üz rine eseri Şehir Tiyatrosundan H. Kemal Gürmen sahneye koyacaktır.

Temsiller. mart ayı içinde Şehir tiyatrosunda verilecektir.

Devlet konservatuarı tatbikat sahnesi İstanbula geliyor

Haber aldığımız göre, Ankara Devlet Konservatuarı tatbikat sahnesi tam kadrosile temsiller vermek üzere şehrimize gelmek için hazırlıklara başlamıştır.

Müessisi: Esat Adil Müstecaplıoğlu
İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü:
Hasan Tanrıkut
Abone: Yıllığı ; 600, Altı aylığı; 300 Üç aylığı; 150 kuruş.
Adres ve Basıldığı yer : "GÜN„ Cağaloğlu Arkadaş Matbaası İstanbul

Büyük Demokratlar

ATATÜRK

Milli Tarihimizin seyrini iyiden iyiye takip ve tetkik etmiş olanlar, Atatürk'ün ihtilâlci ve demokrat şahsiyetinin yarattığı cumhuriyet devrinin diğer hiç bir devirle ölçülemiyecek kadar ileri ve halkcı olduğunu asla inkâr edemezler. O büyük idealist Türk milletinin kalkınması ve Türk demokrasisinin gelişmesi yolunda insan kudretinin yapabileceği her şeyi yakmıştır.

Tanzimat ve meşrutiyetin oportunist karakterile Atatürk devrinin ihtilâlci, köklü ve samimî vasıfları arasındaki farklar o kadar büyük ve keskindir ki bunu gelecek nesiller bizden çok daha iyi kavrıyacaklardır.

Şarkın iskolâstik ve mistik zincirlerini kırarak Türk cemiyetini garp medeniyetinin dinamik bir unsuru haline koyan, devamlı bir değişme ve gelişme zaruretini «inkilâpcı» metodile ortaya atan ve bunu bütün hayatınca tahakkuk ettiren Atatürk hiç şüphe yok ki her şeyden önce dünyanın en büyük demokratlarıadan biri.

Onda ideallerinin başarılmasında bir çok şeyleri eksik bırakmış olan sadece ömrünün kısalığıdır. Fakat ömrü hudutsuz olan Türk milleti bu eksiklikleri tamamlamak azmini asla elden bırakmayacak, kendisine koskoca bir cumhuriyet emanet edilmiş olan gençlik ise, bunu bir namus borcu bilecektir.

Atatürk'ün hürriyet mefhumuna karşı duygusunu ve aşkını şu sözlerile isbat etmek daima mümkündür.

«Hüriyetten doğacak tehlike ve zarar, hürriyetsizlikten gelecek tehlike ve zarardan yüz misli büyük de olsa yine birincisi tercih edilmelidir,»

KOOPERATİFCİLİK: Merhum Profesör Suphi Nuri İleri'nin son eseri olan "Kooperatifcilik„ memleketimiz için kooperatıflerin ne kadar önemli olduğunu, bizim gibi ilmi esaslara dayanmış bir ekonomik düzene malik olmayan memleketlerde kooperatiflerin oynayabileceği büyük rolü büyük bir salâhiyetle belirtmektedir. Kooperatifcilik yoliyle düzenli bir ekonomik sisteme gidebıleceğimizi söyleyen merhum üstad ilim adamına yaraşan cesaretle her türlü noksanlık ve başarısızlıklara da temas etmekten yılmamıştır. Son zamanlada da "siyaset yazıyor„ iddiasile üstdca doa durduğu kürsüsunden atıldı, ekmeğinden edildi, bir müddet sonra ani bir tansiyon krizile öldü.

Kooperatifciliği her Türk aydınına hararetle tavsiye ederiz. Bu kitapda ilim ile idealizmin güzel sentezisini bulacaksınız

JOHN DEVEY: seksen yaşına yaklaşan bu ünlü prağmayasitist terbiyeci ve filozof son zamanlarda büyük bir inkılâp geçirmiş, düşünce sistemini değiştiren materyalist metodla çalışmak kararını vermiştir. Bu yaştan sonra ihtiyar filozofun tekâmülde devam etmesi onun sağlam kafa yapısını olduğu kadar idealist ve mistik metodların imkânsızlığını da bir kere da ha isbat etmektedir.

MÜNAZARALAR: Edebiyat ve hukuk fakülteleri arasında tertip ve konusu teşrii kuvvetin lisan meselesine karışması lâzım mıdır?„ sualile tesbit edilen münazara pek çok alâka uyandırdığı halde her nedense son anda tehir edilmiştir.

Üstümüze çöken kâbus

Amerika Birleşik Devletlerinin idarî Bünyesi

Yazan
Ch. BEARD

Çeviren
G. F.

BÜYÜK Amerikan tarihçisi, Charles Beard, Cumhuriyet üzerine yazdığı yeni eserinde Birleşik - Devletlerin siyasî rejiminin nevini ve esaslarını basit olarak tayine çalışıyor. Yazısına kendisi ile dostları veya yakınları arasında yapılan bir muhavere şekli veriyor.

Münakaşa inkişaf ettikçe, tarihçi, temel prensipleri ve bunların tarihî davalarını izah ederek, hayalî muhataplarına verdiği cevapları tahkik ediyor.

Hususile, o, Birleşik - Devletler hükümetinin çalışmasını izah etmeğe gayret ediyor. Bundan böyle, müellif tarafından beyan edilen vakıalar ve hatta bunların münakaşası, Amerikan efkârını olduğu kadar her halde Türk okuyucularını da alâkalandırır.

Muhatap: Birleşik - Devletlerdeki demokrasiyi nasıl izah edersiniz?

Beard: Birleşik - Devletlerde idrak edildiği şekilde demokrasi dört esaslı unsuru ihtiva eder.

1 — Siyasî iktidarın bütün kaynağı, bir hükümdar veya bir sınıf değil, halktır. Tabiatile buna bütün halk değil, fakat halkın kuvvetli bir nisbeti dahildir. Bu nisbeti sayı olarak tayine gelince, mesele daima münakaşalıdır ve belki daima böyle kalacaktır.

2 — Kanunlar seçicilerin reyile tayin edilen vekiller vasıtasile yapılmıştır.

3 — Muayyen fasılalarla, hükümetin başlıca vekilleri, hiç olmazsa teşrii kuvvetle icra kuvvetinin vekilleri, eğer onu yenilemeyi arzu ediyorlarsa vekâletlerinden çekilmeli veya şahsiyetlerini ve faaliyetlerini halkın tenkidine yâni seçimlere arzetmelidirler.

4 — Bu noktai nazardan, bütün seçiciler müsavidirler; diğer tabirle, her seçici, fikri, ahlâkî veya ekonomik seviyesi ne olursa olsun ancak bir rey kullanır; mutlak olsun, nisbî olsun, reylerin ekseriyetini elde ettiği vakit namzedin seçilmesi, seçimlerin kaidesidir. Demokrasi, mantıkan, namzetliğe ve umumî vazifelere müteallik haklarda olduğu gibi seçimlerde de müsavatı tesis eden bir sistem, bundan başka, ister mutlak olsun, ekseriyet esası ile idare edilen bir sistemdir, diyerek, buraya kadar söylenenler hulâsa edilebilir. Birleşik Devletlerde Demokrasinin izahı — mevzuubahs olan siyasi demokrasidir — işte böyledi. Amerikan milleti bu gün bu nazariyeyi ve bundan doğan tatbikatı müdafaa ediyor — Tatbikat eksik olmakla beraber.

Bizim nazari ve pratik sistemimiz vazıh olarak, temellerini idareci bir sınıfın, irsî imtiyazların, istibdat ve diktatörlüğün üzerine kurmuş olan bütün rejimlere muhaliftir. Her ne kadar istibdat ve dikdatörlük (tyrannie et dictature) arasında yapılacak teknik bir tefrik olmakla beraber bu iki kelime, ingilizcede, aşağı yukarı aynı şeyi ifade ederler.

Muhatap: Meşruti idare ile, izahını yaptığınız demokrasi arasında derin bir fark var mıdır? Mademki seçiciler, doğrudan doğruya veya vekillerinin tavassutuyle, mutlak veya nisbi ekseriyet üzerine rejimin şeklini kendi tarzlarına göre tayin edebiliyorlar; mademki kanunları yapabiliyor ve bozabiliyorlar, aynı şekilde kendi arzularile bir müstebit veya dikdatörü de seçebilemezler mi? Ve kendi zevklerine göre insanların ve mülkiyetin haklarını tahribe muktedir olamazlar mı?

Beard: Demokrasi ve meşruti idare bir göstermedim. Meşruti idarede tabiatile bir dereceye kadar demokrasi vardır. Fakat, diğer taraftan, demokrasi, mutlak veya nisbi ekseriyetin iktidarı olduğuna göre, kanuni olarak insan haklarını garanti etmektedir - medeni ve murakabeli demek istiyorum - meşruti bir idarenin zaferini tabiatile temin edemez. Bizim sistemimizde bu insan hakları bizzat anayasada tayin edilmiştir. Bu haklar böylece, mutlak veya nisbi, alelâde ekseriyetlerin hareketine bırakılmıştı: o suretle ki seçiciler ne kendilerine bir müstebit seçebilirler, ne de arzuya göre ferdin veya mülkiyetin haklarını yıkabilirler. Hiç olmazsa, onlar, bunu alelâde seçimler vasıtasile yapabilirler; burada anayasayı tadil etmek için lüzumlu fevkalâde ekseriyetin elbirliği lâzımdır.

KONGRENIN SALÂHİYETLERİ

Beard (Âyan azası olan misafirine):

Ayan azası, lütfen bize kongrenin salâhiyetlerini anlayış tarzınızı bir kaç kelime ile izah edermisiniz?

Ayan azası: Birleşik - Devletler hükümeti bir birinden ayrı üç kola ayrılır. Reis kanunları icra eder, kazai kuvvet onları nev'ine ait hallere tatbik eder, ve Kongre, anayasanın maddelerile, bilhassa bütün salâhiyetlere sahiptir. Kongre de ayrıca, iki kısma ayrılır, Âyan Meclisi ve Mebuslar Meclisi. Bunların imtiyazları aşağı yukarı bir birine müsavidir. Fakat Âyan Meclisi muahedeleri, aynı şekilde en ehemmiyetli federal vazifelere yapılan başkanlığa müteallik tayinleri tasdik veya lağvetmek iktidarını haizdir.

Bütçe hususunda yalnız Mebuslar Meclisinin imtiyazı vardır, fakat Âyan Meclisi tadilât teklif edebilir.

Her Âyan ve Mebuslar Meclisi azasının kanun projeleri teklif etmek hakkı vardır. Bu projeler evvelâ alâkadar daimi komisyonun tetkik ve mutalâasına verilir (Âyan ve meb'uslar Meclisinin her biri böyle yirmibeş ilâ otuz komisyona saiptir.) sonra, lüzumu halinde, sözü geçen komisyonun raporu üzerine celsede münakaşa edilir.

Münakaşa usulünde her iki teşrii heyet arasında bir fark vardır. Meb'uslar Meclisinde, umumi kaide olarak, hiç bir aza bir saattan fazla konuşamaz. Âyan Meclisinde nutukların müddeti tahdit edilmemiştir. Şu hakikattır ki Âyan Meclisi içtimaa son verme kaidesini kabul ederek hatiplerin belâgatına bir fren vurabilir, fakat bu fevkalâde bir ekseriyet ister ve ancak nadiren vaki olur.

Eğer iki teşriî heyetten birinde kabul edilen bir kanun, diğerinde tadil edilmiş bulunursa bir ahenksizlik zuhur edebilir ve bu hal her iki Meclisden tayin edilen azalardan mürekkep karışık bir komisyon vasıtasile düzeltilir. Eğer bir kanun lüzumu veçhile kabul edilmişse, tekrar Reise gönderilir, Reis onu imzalar veya reddeder.

Bu son halde Reisin muhalefetine rağmen kanunun kabul edilmesi için, iki teşriî heyetin her birinde üçde iki nisbetinde bir ekseriyet lâzımdır. İşte kalın hatlariyle, Birleşik devletler Kongresinin,

(Devamı Sa. 7 de)

SIRÇA KÖŞK

Yazan :
SABAHATTİN ÂLİ

Bir zamanlar boş gezmeyi iş yapmaktan çok seven üç arkadaş varmış. Bugünden yarına geçinmek, gittikleri yerlerin birinden yüz bulsalar beşinden kovulmak canlarına tak demiş. Alının teriyle kazanıp gönül rahatiyle yemeyi de gözlerine kestiremezlermiş, çünkü elleri işe yatkın değilmiş. Bir gün, uzun bir yolculuktan sonra, yüksekce bir tepede oturup aşağıdaki ovada yayılan büyük bir şehre garip garip bakarlar, acaba bu bilmediğimiz yerde nasıl karşılanacağız ? diye acı acı duşünürlerken, içlerinden birinin aklına yaman bir fikir gelmiş, hemen yerinden fırlayıp :

"Gelin benimle beraber, bu şehirde sırça köşk yapalım ; ömrümüzün sonuna kadar bolluk içinde, rahat yaşarız„ demiş.

Ötekiler :

"Bu sırça köşk de nedir?„ diye sormuşlar, beriki :

"Durmayın, vakit kaybetmiyelim, yolda anlatırım!„ diye onları peşine takmış, bayırdan aşağı kuş gibi hızlı inmeye başlamışlar.

Elebaşı yolda üç beş sözle arkadaşlarına şehire varınca nasıl davranacaklarını öğretmiş.

İndikleri şehir, o memleketin başşehri imiş. Bu memlekette bütün millet çalışır, herkes elinden gelen işi yapar, kendi başına buyruk, beyler gibi yaşarmış. Tarlalarda, dükkânlarda insanlar arı gibi çalışır, kazanan kazanamıyana destek olur, malını lüzumuna göre başkasıyla değişir, kavgasız döğüşsüz, efendisiz uşaksız, ömrünün sonunu bulurmuş. Gündelik işlerini gördürmek, nizalarını yatıştırmak için aralarından seçtikleri adamlar hemşerilerine hizmet etmekten başka şey düşünmez, zorbalığı akıllarına bile getirmezlermiş.

Bizim üç ahbap geldikleri sırada şehrin pazarıymış. Sokaklarda ekinler, yemişler, dokumalar, kumaşlar, demirler, kömürler küme küme durur, alıcı ile verici aracısız iş görürmüş.

Ahbaplar, önceden aralarında söz birliği ettikleri üzere, sokaklarda aylak aylak dolaşıp etraflarına bakarlar, başlarını sallayıp, yanlarından geçenlere duyuracak şekilde :

"Allah allah... Amma da acayip memleket ha!...„ diye söylenirlermiş.

Bir sokak gitmişler, öbür sokağa varmışlar; ondan çıkıp başkasına dalmışlar, ama hep şaşkın şaşkın ayni sözleri tekrarlamışlar. Git gide arkalarına bir sürü meraklı takılmış, bu yabancılar memleketin nesini acayıp buldular acaba? diye aralarında soruşturmaya başlamış. Nihayet birisi dayanamayıp yabancılara sormuş :

"Neye şaşıyorsunuz allah aşkına?„

Ahbapların elebaşısı :

"Yahu, sizin memleketin sırça köşkü nerde?„ diye öğrenmek istemiş.

"Ne sırça köşkü?„

"Nasıl? Sizin sırça köşkünüz yok mu?„

"O da neymiş?„

Elebaşı yanındaki dostlarına dönüp :

"Aman yarabbi, daha sırça köşkün ne olduğunu bilmiyorlar. Böyle memlekette durulmaz, hemen yolumuza gidelim!„ demiş.

Şehir halkını daha çok merak sarmış. Ahbapların peşini bırakmamışlar. Beş on adım sonra önleyip tekrar sormuşlar :

"Canım, neymiş şu sırça köşk? Anlatın bakalım pek lüzumlu bir şeyse belki biz de yaparız!„

"Lüzumlu ne demek? Sırça köşkü olmıyan şehir, Sırça köşke bağlanmıyan memleket olur mu?... Haydi dostlar gidelim!...„

Halk, aralarında ayak üstü bir danışmışlar, sonra yabancıların yanına sokulup :

"Bizim başka şehirlerden ne diye noksanımız olsun? Madem bu kadar lâzımmış, hadi hep beraber şu sırça köşkü yapıverelim!„ demişler.

Yabancıların elebaşısı :

"Olmaz... Olmaz... Sırça köşkü yapmak o kadar kolay değil... Masraf ister, malzeme ister, işçi ister. Bırakın bizi de sırça köşkü olan bir şehire gidelim!„ demiş. Ama halk bırakmamış. "Ne lâzımsa verelim, kimselerin memleketinden aşağı kalmak istemeyiz!„ diye direnmiş.

Oturup hesabını yapmışlar, hemen işe başlamışlar. Üç ahbap sırça köşkün mimarlığını üstüne almış, halk aralarından işçi seçmiş, arabacı ayırmış, şehirin en büyük meydanına kum taşımaya, kömür getirmeye başlamış. Bir kısmı da bu işte çalışanlara yiyecek, içecek getirir, giyim eşyası tedarik edermiş Nihayet camlar eritilmiş, sırça duvarlar yükselmiş bir kat tamam olunca üç ahbap içine yerleşmişler, halka demişler ki :

"İşte, sırça köşk oldu demektir. Daha tamam değil, memleketinizin şanına lâyık büyüklükte değil ama, o da olur. Şimdi bunu iyi muhafaza etmek lâzım, büyütmek lâzım, adam ayırın, yiyeceği içeceği arttırın, aranızdan seçtiğiniz adamları da dağıtın, biz her işinize bakarız...„

Halk artık bir sırça köşkümüz var diye sevinmiş, kendi yediğinden, giydiğinden, k e s i p s ı r ç a k ö ş k t e oturanlarla onların hizmetine ayrılanlara vermeğe başlamış. Az sonra sırça köşkten emir çıkmış :

"Bir kat daha çıkmak lâzım. Burası hem bize, hem hizmetimize bakanlara dar geliyor.„

Arabalar yeniden kum taşımış, sırça köşkün efendileriyle onlara hizmet eden-

Ey Hakikat!

Dağları devire devire gel ki,
Gelişin belli ola bizlere
Bizler ki ehli keh'in
Asil torunlarıyız
Daha kırk bin yıl uyumakta karar kılmışız
Öylesine yıkılmışız
Ve öylesine serilmişizkim yerlere
Kargalar baş ucumuzda
Doksan yaşına basup
Gayri yaşamaktan bıkmış
Fakat biz bıkmamışız
Yaşamaktan!
Dağları, öyle devire devire gel ki;
Gelişin malûm ola bizlere
Ve derman gelüp dizlere
Yarı büklüm
Yarı uyanık
Sana el pençe divan duralım
Ve utanmadan soralım
Bunca yüz yıl niye gecikdin diye..

Ahmet Fedai

Cibali

Cibali, dendi mi,
Aklıma siz gelirsiniz, kadınlar!
Kiminizin beş çoçuğu,
Kiminizin nar gibi yanakları var,
Kiminiz kocasız kalmış,
Kiminiz ihtiyar,
Kimminiz daha, körpe henüz.
Buna umulmadık,
Eskimiş türküler düşündürür
Siyah başörtüsü altında yüzünüz.
Parmaklarda tütün kokusu,
Tütün kokusu pazen entarilerde.
Biriniz ekmek alır fırından,
Biriniz durmnş, öksürüyor ilerde,
Geçiyor bizim mahalleden biriniz.
Cibali dendi mi
Aklıma siz gelirsiniz kadınlar,
Çarpık ayakkoplarınız gelir
Ve kahraman elleriniz

Ali Karasu

lere, yapıda çalışanlara davarlarla koyun, çuvallarla ekin, küfelerle yemiş getirmiş. İkinci kat tamam olunca üç ahbap orayada halk arasından kendi işlerine yarayabilecek olanlanları seçip yerleştirmişler. Onlar da burada ekmek elden su gölden yaşamanın tadını alınca sırça köşkün çok lüzumlu bir şey olduğuna inanmışlar, hemşerilerini de inandırmak için gayrette kusur etmemişler.

Bu yolda sırça köşk yükseldikçe yükselmiş, kat üstüne kat binmiş. İçi doldukça dolmuş, sırça köşke girmenin kolayını bulan ordan çıkmak istemez, bunun tersine dışarda kalanlar yolunu bulup içerde bir yer kapmıya uğraşırmış. Ama sırça köşkte oturanlarla onlara hizmet edenleri beslemek de halkın belini pek bükmüş. Aralarında homurdananlar türemiş. Bir aralık :

"Sırça köşk lâzım, anladık, ama bu kadar çok odaya, bu kadar hazır yiyiciye ne lüzum var?„ diye şöyle bir görünecek olmuşlar. Üç ahbabın elebaşısı onlara her odanın vazifesini iyice anlatmış:

"İşte„ demiş, "şu odada ben oturu rum, sırça köşkün başında ben varım, bensiz bu iş yürür mü? Ben olmasam sırça köşkünüz olur muydu?... Şu odalarsa baş yardımcılarımın... Ta gurbet ellerden gelip sizi sırça köşke kavuşturduk, biz idare etmesek ne köşk kalır, ne siz kalırsınız!„

Halk :

"Pek âlâ„ demiş, "ama bir sürü aylakçının ne lüzumu var? Meselâ şu odadaki ne iş görür?„

"O mu? Ne diyorsunuz? Sırça köşke giren malların hesabına o bakar; bu malları toplayanların başıdır. O olmasa hiç biriniz verdiğinizin nereye gittiğini bilemezdiniz. Buna gönlünüz razı olur mu?„

"Eee... Şu odadaki?„

"Sırça köşke zamanında mal göndermiyenleri, noksan mal gönderenleri, sırça köşkün kadrini bilmek istemeyip ona kasdedenleri arar bulur... Öyle südü bozukları başı boş bırakmak olur mu?„

"Peki, ya şurdaki?„

"Sırça köşke girip çıkanların defterini tutar.„

"Bunu da anladık, ya bu odadaki?„

"Sırça köşkün odalarını süpürtür...„

Halk ne sorduysa cevabını almış, bütün odalarla bu odalarda aylak oturan insanların pek lüzumlu olduğuna inanmış; çünki bunların kimi sırça köşkün ışıkçı başısı, kimi döşekçi başısı, kimi onun yamağı, kimi yamağının yamağı imiş. Eh, artık bir sırça köşk olduktan sonra, onun hizmetine bakanlar, sonra bu hizmete bakanların hizmetine bakanlar elbette lacakmış. Ama sırça köşktekiler arttıkça halkta onları doyuracak takat kalmamış. O zaman sırça köşkün adamları gelip herkesin yiyeceğini, giyeceğini zorla almışlar. Ayak direyenleri götürüp sırça köşkün bodrumuna kapamışlar. Sırça

Çakırcalı Efe

Mavi fon üstüne
Kakma yıldızlarla süslenen
Binbir çeşit çiçek kokularile beslenen
Bahar günlerinde
Gök yüzüne doğru
Alabildiğine uzanan
Yem yeşil yapraklarla bezenen.
Çardak gibi çamların altına yaslanıp
«Uslan deli gönül» türküsünü çağırırdı
Çakırcalı,
Çıkardı ormandan
Şimşek çakar gibi
Avının peşinde süzülen
Kartal gibi
Kayardı kayalardan ovaya.
Dokunmazdı köylünün malına
Kıymazdı tatlı canına
Korkutup ürkütmezdi.
Bayırlarda hoplayan
Çimenlerde otlayan kuzuları.
Yan gözle bakmazdı
Kırlarda çiçek toplayan kızlara.
Onun zoru, vergi için evini basan
Karısının sandığını açıp,
Gelinlik şalvarını koluna asan tahsildardı
O bunun için,
İçten tutuştu
Bağrını saran alevlerin dumanı
Kara kurumlu bir baca gibi
Tütü tepesinden.
Mavi fon üstüne
Kakma yıldızlarla süslenen
Binbir çeşit çiçek kokulariyle beslenen
bir bahar günü
Kuyruğuna basılmış yılan gibi akmıştı.
Martinine sarılıp dağa çıkmıştı:

Mustafa Yahya

köşkün de gözü doymak bilmez, istedikçe istermiş.

Baştakie doğuştan tenbel oldukları, sonradan yanaşanlar da çalışmayı çoktan unuttukları için, kendilerini besliyenlere, buna karşılık bir şeyler borçlu olduklarını akıllarına bile getirmezler, yalnız birbirlerinin hizmetine bakarlar, memleketin halkına, bir köylünün inekleriyle köpeklerine baktığı kadar bile göz kulak olmazlarmış. Ama halkın gözü yıldığı için elindekini, avucundakini vermiş. Artık bir gün verecek bir şeyi kalmamış, çünki sırça köşkten çıkan bir emirle herkes elindeki son koyunu da vermiye çağırılmış. Getirmişler, teslim etmişler, söve saya dağılmışlar. Onların böyle homurdandığını, artık verecek bir şeyleri kalmadığı için korkacak bir şeyleri de olmadığını farkeden bizim ahbapların elebaşısı sırça köşkün balkonuna çıkmış, sesini tatlılaştırıp onlara demiş ki :

"Ey millet, bir çok şeyler verdiniz, büyük sıkıntılara katlandınız, ama dostun düşmanın hayran olduğu bir sırça köşk elde ettiniz. Onun azameti, onun parlaklığı yanında üç beş çuval ekin, dört beş davar nedir ki?... Biz sizin şanınız, şerefiniz için çalışıyoruz, sizin iyiliğinizden başka bir şey düşünmüyoruz. Bakın, bu gün getirip bıraktığınız koyunların bile hepsini yemedik, boğazımızdan kestik, bir kısmını size geri vereceğiz. Bütün koyunların kelleleri halka dağıtılsın!„

Sırça köşkten çıkan bir çok hizmetkâr, biraz önce oraya canlı olarak giren, şimdi kesilip, yüzülüp kebap edilmiye başlayan koyunların kafalarını halka dağıtmışlar.

Kelleyi alanlar dağılmak üzereyken içlerinden biri elindeki başa bakarak hayretle bağırmış :

"İyi amma bu başın beynini almışlar!„

Elebaşı balkondan seslenmiş :

"Öyle... Fakat siz beyni ne yapacaksınız? Pişirmesini bilmez ziyan edersiniz!„

Başka biri :

"Peki, ya bu başların dili de yok!„ diye haykırmış. Elebaşı aşağıya doğru eğilmiş :

"Canım, dilin size lüzumu yok! Yemesini beceremezsiniz!„

Bir üçüncüsü :

"Yahu, bu kellelerin gözlerini de çıkarmışlar!„

Elebaşı ona da cevap vermiş :

"Siz o gözün de nasıl kullanılacağını bilemezsiniz, vaz geçin ondan da....„

Bunun üzerine halk, beyinsiz, dilsiz, gözsüz kelleleriyle dağılmak üzereyken, aralarında canından bezmiş biri :

"Böyle başın da bana lüzumu yok!„ diyerek, boynuzundan tuttuğu kelleyi fırlatıvermiş. İşte o zaman herkesin şaştığı bir şey olmuş; hızla gidip sırça köşke çarpan kelle orada şangır!... diye koskocaman bir gedik açmış. Halk her şeyden sağlam, hiç bir zaman yıkılmaz, kırılmaz bildiği o koskoca sırça köşkün bu kadar çürük olduğunu görünce elindeki kelleleri birbiri arkasına ona fırlatmıya başlamış, göz açıp kapayıncaya kadar tuzla buz olan sırça köşk çökmüş, yıkılmış, içindekilerin çoğu cam kırıklarının altında ezilmiş, kapıya yakın yerlerdeki beş on kişi zor kurtulmuş...

Halk sırça köşkün enkazını çabuk temizlemiş, dünyada onsuz da yaşanabileceğini anlayarak eski hayatına dönmüş, işini gene arasından seçtiği adamlara gördürmüş, ama sırça köşkün kötü hatırasını uzun zaman zihninden çıkaramamış. İhtiyarlar çocuklarına ondan bahsederlerken şu nasihati vermeyi unutmazlarmış :

"Sakın tepenize bir sırça köşk kurdurmayınız, ama günün birinde nasılsa böyle bir sırça köşk hurulursa, onun yıkılmaz, devrilmez bir şey olduğunu sanmayın, en heybetlisini tuzla buz etmek için üç beş kelle fırlatmak yeter.„

Sabahattin Âli

Sovyet Rejiminde içtimaî Sigortalar

Yazan:
A. GORBOUNOV

Çeviren:
S. F.

BİRİNCİ Teşrin ihtilâlinden sonra vaziyet kökünden değişti. Sovyet hükûmeti derhal işçilerin zaruretleri ve menfaatleri ile ilgili olan içtimaî sigortaları memlekete soktu.

Sovyet hükûmeti bütün işçi müstahdemlerin içtimaî sigortalarını hükûmet hesabına ihya etti.

İşçi ve müstahdemler gündeliklerin düşmesini hasıl eden sebepten muaf tutularak bir tazminatla faydalandırdılar.

Kendileri bizzat ve ailelerinin her azası parasız sıhhî sigortadan istifade ederler. İşçiler de geniş bir surette içtimaî sigortalar idaresine iştirak ederler.

Sovyetler Birliği sendikaları içtimaî sigortalar üzerinde her zaman şayanı ehemmiyet bir şekilde tesir icra etmişlerdir: Bütün sendika kongreleri iş himayesine ait meseleleri, sıhhî yardımları ve içtimaî sigortaları uzun uzun münakaşa etmişlerdir. Yine keza sendika konferanslarında intihap edilen emniyet sandıkları ve bu sandıkların faaliyetlerini yine sendikalar kontrol etmiştir.

Bununla beraber içtimaî sigortalar 1933 senesine kadar Cumhuriyetlerin, şehirlerin, mıntakaların ve daha küçük mıntakaların emniyet sandıkları tarafından idare edilmiştir.

Sosyalist ekonomisinin terakkileri ve eşhas adedinin fazlalaşması içtimaî sigortaların vazifeleri sırtına büyük bir yük yükledi: Bu da millî ekonominin ve her işletmenin bütün şubelerinde iş şartlarının daha sağlam ve doğru bir hale ifrağı idi.

Bu kadar muhtelif şekiller alan vaziyet karşısında emniyet sandıklarının kifayetsizliği anlaşıldı. Bu büyük vazifeyi sanayi cihetinden tamamen teşekkül etmiş ve organize edilmiş bulunan sendikalar daha büyük muvaffakiyet ve kolaylıkla başarabilirdi.

Sovyet hükûmeti ve Sovyetler Birliği sendikaları merkez hey'eti sendikal organizasyonlarının arzularına cevap vererek 1933 de sosyal sigortaların ve onların bilcümle sandıklarının idaresini sendikalara havale etti.

İçtimaî sigortanın sahası dahilinde bulunan umumî iş de işletme sendikaları komiteleri tarafından idare edilmeğe başlandı.

100 kişiden fazla şahış bulunan her müessese ve her yeni işletme yeri için atelye komisyonları ve içtimaî sigorta encümenleri ihdas edildi.

Bu encümenler içtimaî sigorta faal militanları toplantılarında intihap edildi. Bu toplantılarda sendikalarda delege, sigorta servislerine bağlı hekimler, tıp okullarından getirilmiş tabibler ve atelye komisyonları azaları bulunur.

Encümenler ve atelye komisyonları atelyelerin ve işletme sendika komitesinin azalarından teşekkül eder. Paraca verilecek tazminatlar, gündelik düşmesi üzerine ameleye verilecek alokosyanlar, hastalık halinde, iş kazası vaziyetinde, gebelik, lohusalık ve doğum ve bunun gibi diğer vaziyetler hakkında bu encümenlerin ve atelye komisyonlarının vereceği kararlar muteber olup, hastalık halinde tıbbî yardımları bunlar gözetilecek, her nevi hastalık için bunlar yardım edecek, bunlar rejime tâbi şahıslar için yemek listesini tanzim edecek, istirahat evlerinde oturma müddetini tayin eden bültenleri bunlar dağıtacak, sanatoryomlara ve açık hava kamplarına gönderilecek işçileri bunlar tayin edecek ve ilâh...

İçtimaî sigortalar "İşletme sendikaları komitesi" tarafından idare edildiği için de amele ve memurlar sigortaya ait her nevi işleri işlerinin bulunduğu yerde halledebilirler. Müstahdemlerin ve amelenin ihtiyaçlarının tesviyesi hususunda büyük rolü sendikalar gurubundan intihap edilmiş delegeler görürler. Hasta amele ve müstahdemlere kardeşane yardımları yaparlar. Lüzumunda çocukları bakım evlerine ve bebek bakım evlerine verirler. Hastaların yemeklerini ve ilâçlarını ika metgâhlarına götürürler. Evde yapılacak işlere yardım ederler. Soba yakarlar, bunun gibi bir çok şeyleri bu delegeler yaparlar. Bütün bu ödevleri de işlerini bitirdikten sonra ifa ederler.

Kontrol vazifesi de bu delegelerindir. Sıhhî yardımlar zamanında yapılmış mıdır? Hekimi eve getirirler. Hastayı hastahaneye, sanatoryuma yahut istirahat evine kaldırmak lâzımsa icap edeni yaparlar.

Bu sigorta delegeleri amelelerin nezdinde itibara maliktirler. Delege adedi her sene artmaktadır. 1932 de "50,000" ken 1938 de "384,000" ve 1940 da "675,000" bine çıkmıştır.

Sendika teşekkülleri amele ve memurların sigorta maddeleri hakkında ve delegelerin çalışmaları hususunda sistematik bir surette haberdar olurlar.

Fabrika komiteleri bunların çalışması hakkında düşündüklerini umumî amele ve memur toplantılarında söylerler.

İçtimaî sigortaya sarf edilmiş emekler ve paralar muvakkaten neşredilen fabrika afişlerinde amele ve memurların vaziyete agâh olması için ilân edilir.

Sovyetler Birliği sendikaları umumî encümeni bütün içtimaî sigortalar mecmuunun müdürlüğü vazifesi ile muvazzaftır.

Umumî sendikalar komitesi halk ekonomisinin muhtelif şubelerinde içtimaî sigortaları idare ve mahalli sendika teşekküllerinin sigorta sahasındaki faaliyetlerini de kontrol eder.

İçtimaî sigortadan yeri ve işi ne olursa olsun bütün işçiler ve memurlar istisnasız olarak istifade ederler.

Sigortalıların sayısı 1915 de bir milyon yedi yüz bin, 1932 de 22 milyon dört yüz bin, 1935 de 24 milyon dokuz yüz bin, 1937 de 26 milyon sekizyüz bin, 1940 da ise 30 milyon yediyüz bin kişiyi bulmuştur.

Çekoslovak Ekonomisi

Eski Reisi cumhur Beneş tekrar Çekoslovakyanın başına geçince halkın arzusu üzerine memleket ekonomik çehresini bir kaç günde değiştirmiştir.

Bankalar, sigorta şirketleri, bütün madenler, demiryolları, büyük sanayî, hava gazı ve elektrik, Önemli kimya ve mensucat işletmeleri bir günde millet malı olmuştur.

Bundan başka cam, porsölen, bira, un, şeker, içki, margarin ve çukolata fabrikaları da millileştirilmiştir. Ancak bunlardan 100 150 işçi çalıştıranlar özel sermayeye kalmıştır.

Bunların bir kısım koperatifleştirilmiştir bir kısım da halkın, yanı belediyelerin, memurların ve sendikaların mümesillerile devlet murahhaslarından toplanan heyetleri tarafından idare ediliyorlar.

Bu ekonomik inkılabı yavaşça yapmak isteyen Reis Beneş, istikbalde millileştirilecek endüstrilerin patronları yeni masrafa girmez, istihsal artmaz, böylece ekonomi sekteye uğrar düşüncesiyle işi bir iki günde hal yolunu tutmuştur.

İşgalda Almanlar ve Macarların satın aldıkları, düşmanla işbirliği eden şahıslara ait olan işletmeler, yanî büyük ekseriyet bedava alındığından hazineye de fazla bir külfet olmamıştır.

Rasıh İleri

Sosyal Bünyemiz üzerine Gayrı Siyasî Düşünceler

Yazan :
HASAN TANRIKUT

BUGÜNKÜ sosyal durumumuzu derinden kavrayabilmek için sosyolojinin «İmparatorluk» dediği cemiyet tipini en ince noktalarına kadar a r a ş t ı r m a k gerektir. Bu yalnız bizim için değil fakat Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasından doğan bütün milletler için zaruridir. "İmparatorluk„ adını alan cemiyet tipini sosyologlarımız şimdiye kadar esaslı şekilde ele almadılar. Bu konu üzerinde profesör Hilmi Ziya Ülkenin (İnsan) da çıkan değerli yazılarından başka müstakil yani İmparatorluğu sırf sosyolojik bir konu olarak inceleyen yazı hatırlamıyorum. Bu yazıların okuyucular tarafından gözden geçirilmesi son derece faydalı olacaktır. (Gün) akademik bir dergi olmadığı ve sadece didaktik olmak istediği için İmparatorluğun ilmî tetkikına burada girmeveceğiz.

İmparatorluğun parçalanmasından doğan en önemli devlet olduğumuz kabul edilebilir. İmparatorluk bir bütün bir Geştalt olduğuna göre bünyesine giren her parçanın da onun etkileri altında bulunmas tabiidir. Merkezi bir derebeği durumunda olan İmparatorun yanında mıntakaları bu merkezi derebeği namına idare ve istismar eden beğler yani küçük derebeğleri, genel bütünün karakterine tamamile uygun bulunur. Alt yapısı ziraat, çobanlık, ev endüstrisi bölümlerinden ibaret olan Empire'in bunlara son derece uygun ve bağlı bir üst yapısı vardır. Her biri yalnız başına kaldığı zaman kifayetsiz olan, İmparatorluğa bağlı mıntakalar bu iktisadî kifayetsizlik dolayısile bütüne bağlı kalırlar. İmparatorlukların devamını sağlıyan, mıntakaların kendi kendilerine kâfi gelmeleridir. Böylece her cemiyet tipinde olduğu gibi İmparatorlukta da iktisadi zaruret en önemli rolü oynar. Birbirlerinden dil, çoğrafya, anane ve kültür bakımından ayrı olan milletlerin bir İmparatorluk çerçevesi içinde uzun zaman kalabilmeleri bu iktisadi yetersizlikten gelir. Endüstrinin inkişafı ve ticaretin sonsuzca uzakta bulunan milletler arasında kabil olması, mıntakalarda kendi kedine yeterliği sağladığı anda istiklâl hareketleri, İmparatorluklara karşı ayaklanmalar doğmuştur. Müstemlekeci memleketlerin, müstemlekelerde tam bir uyanma ve ilerleme istememiş olmaları bundandır.

Bununla beraber biz burada şimdilik milletlerden doğan İmparatorlukları değil sitelerden doğan İmparatorlukları gözden geçiriyoruz.

İmparatorluk, ihtiva ettiği halkların tecanüssuzlüğüne rağmen ömrünü mıntakaların yertersizliği prensibine borçludur. Böylece merkezi derebeği ordusu, saray halkı, memurları ve bütün paytant sakinlerile birlikte en büyük müstehliktir.

Paytaht muhtaç olduğu para ve gıda için mıntakalar üzerinde daimî bir tazyik yapar ki bu tazyıkın neticesi mıntaka merkez tezadını doğurur. Merkezin tazyıkı arttığı zaman mıntakalarda isyanlar, ihtilâller baş gösterir. Osmanlı tarihinde celâli hareketleri merkezi derebeyine karşı halkın ayaklanmasından başka bir şey değildir. Tarihçilerimizin bu hareketleri bu gözle tetkik etmiyerek onları bir BELÂ gibi göstermesi tamamiyle gayri ilmi bir görüştür... İmparatorlukta nüfus dağınık ve birbirlerinden oldukça geniş mesafelerle ayrılan kasabalarda yerleşmiştır. Kasabalar iktisadî zaruretlerle değil de sırf emniyet, eşkıyadan korunma gayelerile kurulmuş olduklarından inkişaf edemeyip yüz yıllarca zaman oldukları gibi kalırlar.

İmparatorluğun iktisadî ve demoğrafik maddi yapısını bir kerre böyle anlayıp onun devamını soğlayan temelleri gördükten sonra bu temeller üzerinde yükselen ideolojisini gözden geçirebiliriz.

İmparatorluklarda ideoloji genel olarak ümmet zihniyetidir. Ümmet site dinin geniş imparatorluk sahası içinde yayılmasıdır. Site dini ya hıristiyanlıkta — Kudüs sitesinin dini — olduğu gibi karşısına çıkan kurulmuş bir İmparatorluk (Roma) içinde yapılır, yahut hudutlarını kırarak fütuhata çıkan sitenin ekonomice olgunlaşmış sınıfı ile birlikte yeni bir İmparatorluğun kuruluşuna iştirak eder: Mekke sitesinin dini olan İslâmlığın ordularla birlikte vayılması!.. Ümmet mıktakalarda mezhep, tarikat halini alır ve mesleklere nüfuz etmeğe çalışarak Loncaları yaratır.

Ayrı dinlerden milletler ihtiva eden mparatorluklarda bir ideoloji yaratmak isteği «Osmanlı milleti», «Comonvvelth» gibi sun'i bir takım f i k i r l e r ortaya çıkarmıştır.

İmparatorluğun kuvvetli olması demek merkezin mıntakalar üzerinde cebir ve istibdadını kuvvetle devam ettirerek ayaklanmalara mani olabilmesi demektir. Ancak bu kuvvetli hali de keyfi olmayıp beynelmilel şartlara bağlı bir mesele olduğuna göre iktisadî şartlarda hasıl olacak değişiklikler en kuvvetli sanılan İmporatorlukları yıkmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışı buna örnek olarak gelecek yazımızda verilecek, İmaratorluğu yıkan sebepler belirtildikten sonra bu yıkılıştan ortaya çıkan devletlerden biri olmak üzere bugünkü Türkiye üzerinde durulacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri

Anayasa ahkâmına göre çalışması böyledir.

Beard: « Anayasa ahkâmına göre » demekle neyi kastediyorsunuz? Anayasa bu kaideleri emrediyor, yahut bunlara yalnız müsaade veriyor demek mi istiyorsunuz?

Ayan azası: Her ikisini de. Anayasa Meclis Reisinin (veya « speaker ») seçimine, karar verebilmek için bulunması zarurî Meclis aza sayısına, v.s., v.s; taallûk eden bazı kanunlar tesis eder, fakat, heyeti umumiyesinde, her iki teşrii heyet, anayasayı bozmamak şartile, usullerini seçmekte serbesttirler. Beard: Tebarüz ettirmek istediklerim bunlardır.

İki teşrii heyetten her birinin teşkilâtı, komisyonların sistemi, münakaşa müddetinin tahdidi, gizli kapaklı çalışan tarafların mekanızması, kanun projelerinin ithali ve münakaşası usulü, Mebuslar Meclisi ile Ayan Meclisi arasındaki münasebetler; nihayet, onların resle münasebetleri,-Anayasa filiyatta, temsili bir hükümet için mühim bir esas olan bu meseleleri ve daha bir çoklarını asla sabit kaidelerle halletmez: bunlar Mebuslar ve Âyan Meclislerinin tayin ettikleri kaideler ve usullerdir. Anayasanın müessisleri Kongre'ye muazzam teşriî salâhiyetler tevdi ettiler. Ona malî ve askeri salâhiyeti, bu iki kuvvetli Kumanda manivelâlarını verdiler. Onlar Kongre'ye icra kuvvetinin tertibini, idarenin bütün memurlarının salâhiyetlerini. Yüksek Adalet Divanı hakimlerinin sayısını, bu Divanın dava istinafında ki kaza hakkını, tâbi federal Divanların şeklini ve kaza hakkını tayin etmek müsaadesini verdiler. Anayasa müessislerinin tasavvuruna göre, Kongre memleketi teşkil eden hakikî ve muhtelif faktörleri temsil etmelidir. Altı sene için seçilen, fakat her iki senede bir üçte biri yenileştirilebilen Âyan Meclisi müttehit insanlar halinde Devletleri temsil eder. Sık sık (her iki senede bir) tekrar seçime tâb tutulan Mebuslar Meclisi bütün milletin ziraî, ticarî, sınaî, ahlâkî fikrî v. s. çeşitli menfaatlerini aksettirir. Her iki meclis bu menfaatlerden doğan ihtilâflara, müntehipleri oldukları gibi vasileri de bulundukları milletin namına ve anayasanın onlara ilham ettiği vicdanî vazifelere göre hakemlik etmelidirler. *(Sonu gelecek sayıda)*

ESKİ ABONELERİMİZE

Abone defterimiz zıyaa oğradığından eski abonelerimizin adreslerini tekrar bildirmelerini rica ederiz.

"GÜN„ ünün yaşamasınını istiyorsanız abone olunuz ve tanıdıklarınıza tavsiye ediniz.

GÜN

Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

PORTRELER :

Mümtaz Yener

« — Hayır, Haşmet. bu Fikre taraftar değilim. Hiç bir söğüdün zarif bükülüşü, yahut çiçeğin gönül açıcı kokusu, insan bakışındakı o içe işleyen, bazan sevinç bazan keder tevlit eden, derin tesiri yapamaz. »

Sanatta, insan gözünün, bir kol düğmesiyle müsavi kıymette olduğunu ve bir söğüt ağacının kıvrılışındaki zarafetin seyirci ruhunda derin tesirler yapacağını iddia eden bir konferanstan dönüyorduk..

O gün Müntaz böyle konuşmuştur.

Onun insansız resmi hemen yok gibidir. Eserlerinde her eşyanın manası insanla ölçüüdür.

Lambamı çizecek? okuyanla beraber, Saban mıyapacak? sürenle berat er, otomobil resmimi? şöförü ve sahibiyle beraber.

Mümtaz bir halk delikanlısıdır, ve gördüğünü namuslu san'atkâr haysiyetile tuale geçirir. Halk içinden çıktıgı için, en iyi onun hayatını bilir - Izdırabı, sevinci, ış hayatı ıle beraber - . . . bu sebeptendır ki onun resimlerını hınca hınç halk doldurur.

Hicri 1331 te, Kasımpaşada dünyaya gelen Mumtaz mubitını hiç bir zaman yadırgamadı. Kasımpaşa!....

Işten ve işsizlikten ezilenler bucağı, O, orasını çok iyi bılir.

Gelenbevi de orta tahsilini bitirdikten sonra G. S. Akademisine girdi.

Sirayla Nazmi Zika ve Çallı Atölyelerinde çalıştıktan sonra Leopold Levının talebesi oldu. On sene çalıştı, didindi,, ve üç yıl evvel sessiz sadasız, fakat kafası tıklım, tıklım bilgi, akademıden ayrıldı.

3 Yıl evvel; bir gün beni yakalamıştı, ve:

— Hiç ummadiğın bir tablo görmek ister misin, ... gün, saat ..... da, falan yere gel, demiş, ve bir adres vermişti ....

Söyledıği gün muayyen saatta dedıği yere gittim .. Vaadettığı tablo hakikaten tasavvurun fevkinde idı.

Sıvalı kolları makine yağıyla kaplı ter içinde çalışan, mütefekkır alınlı ve gözlüklü bir genç ..... Mümtazı tanımak güç olmuştu. Hayretle sormuştum ve o izah etmişti :

« Çalışanları ıyi tanımak onlar gibi çalışmakla mümkündür ..

« Ya san'atın » demiştim ...

« Göreceksin ! » ......

Şimdi aradan sadece 3 yıl geçt. Geçen gün resimlerini gördüm. Mumtaz O sürpriz gününe nazaran 30 yıl ıleri bir olgunluğa erişmişti ... *Haşmet Akal*

Hayatın içinden..

Teşhir Cezası

Yirminci asrın siyasi ve iktisadi bütün gaddarlıklarına rağmen onu ortaçağdan ayıran başlıca fark insanlık haysiyetine tanınan değer, gösterilen saygıdır,.

Bilhassa hukuki zihniyet bakımından bu iki devir arasındaki ayrılık ölçülemiyecek kadar büyük ve şereflidir. Ortaçağın muhakeme usulerini, hapishane rejim, cani' budala, ceza sistemlerinden ben burada yalnız bir tanesini, ve her nasılsa hortlamış olanını ele alacağım : Bu TEŞHİR CEZASIDIR.

Medeniyet kendi bünyesi içinde gelişip, insanlık duyguları inceldikçe orta çağın o meufur sistemi yavaş, yavaş gözden düşmeye başladı. nihayet büyük fikir aavaşları ve adları hukuk tarihine geçmiş olan fikir kahramanları bu günkü ceza ve infaz sistemini yarattılar,

Suçlunun da her şeyden önce insan olduğu, cezanın bir intikam degil ancak fertle fert veya cemivet arasındaki uzlaşmazlıkların vahimleşmesini önleyen muvakkat bir tedbirden başka dir şey olammiyacagı, suçlunun cemiyete geri çevrildiği zaman muhtaç oldugu şeref ve haysiyetin de kendisine iade edilmesi lâzım geleceği zihniyetini taşımadıkça ortaçag ile yirminci asır arasındaki büyük farkı asla kavrayamayız.

Bu günkü ceza telekkimize göre her mevkuf yarı yarıye masum sayılır. Bu böyle olduğu halde bütün şehirlerimizde bunların elleri kelepçeli, süngülü jandarmalar nezaretinde caddelerde dolaştırıldıklarını görüyor ve orta çağ sistemi hortladı mı diye düşünüyor, muştarip oluyoruz . .

Halka teşhir edilerek mahkemeye sevk edilen maznun onbeş dakika sonra beraet etmiyeceğini kimse iddia edemez. Böyle bir maznun mahkûm edilse bile hakiminin verdiği cezanın jandarmanın tatbik ettiği cezanın aleni teşhir cezasında daha ağır sayılamaz. İnsan haysiyetini, insanlık şerefini degil böyle payimal etmeye, hatta incitmeye dahi kanunlarımız müsait degildir. Ve buna göz yummaya Türkiye cumhuriyetinde hiç bir makam salahit yoktur Adalet bakanlığının bu kanunsnz teşhir hareketinden umumî efkârın duymakta olduğu ıstırabı paylaşacağından eminim, yapılacak iş andarma vazife ve salûhiyet kanunu degiştirmuk, kapalı cezn evi arablarını ihtiyaca yeter mıktarda artırmak ve teşhire sebebiyet verenleri şiddetle cezalandırmadan ibarettir.

ADİLOĞLU

— Ayol hiç bir şey yemedin..

— Üzülme hanımcığım, şimdi bir törene gidiyorum, büfede tıkabasa doyarım.

Küçük Ansiklopedi

LİBERALİZM : Liberaller tarafından ileri sürülen doktrinlerin umumu. Liberalizmin mana ve hudüdu önceleri pek dardı.

Lıberaller ferdi hürriyet yoliyle ilerlemeyi istiyorlar, hukûmetler ve kilisanın az veya çok her türlü müdahalesini ret ediyorlardı. fakat sosyalızmin ilerlemesi lıberalızmin genişlemesine ve gelişmesine çok yardım etti. Liberalizm, bu gün fert ve hâkim zümre hürriyetinin koruyucusu olma hakımından ehemmiyetini fazlasiyle kaybetmıştır.

OTOKRASİ : Müstebit, mutlak bir hükümdar idaresi, istibdat.

BÜROKRASİ: Hükümet içindeki idari müesseselerin ve büroların fena bir tarzda yüksek bir nüfus. Kat'ı bir salâhiyet taşıması halı.

KLARİKALİZM : Cemiyet ve hukûmeti kilisanın hükmü altında bulunduran rejim. Klerikal siyaset; din adamlarının ve dini iprensiplerin devlet idaresine karışması demektir.